

STORJA TAL-KUSTODJA TAL-ART IMQADDSA: IL-PATRIJARKAT LATIN U L-KUSTODJA FI ŻMIEN BARLASSINA U DIOTALLEVI

Noel Muscat ofm

L-informazzjoni f'dawn is-sensiela ta' artikli ġbarniha mill-istudju ta' PAOLO PIERACCINI, *Custodia di Terra Santa e Patriarcato Latino di Gerusalemme: nuove controversie giurisdizionali* (1917-1923), Parte I, in *Frate Francesco*, anno 80, nuova serie, Nov. 2014, n. 2, 409-458.

Il-bidu ta' kontroversji ġodda u serji rigward il-ġurisdizzjoni bejn il-Patrijarkat u l-Kustodja tal-Art Imqaddsa (1917-1919)

Il-kalma relattiva ta' kważi ġamsin sena bejn il-Kustodja u l-Patrijarkat waqt li kienet Patrijarki Bracco, Piavi u Camassei, ma solvietx il-problemi kollha ta' bejniethom. Il-legislazzjoni li s-Santa Sede ppubblikat kienet imprecisa, u l-Kustodja kienet deċiża li ma kinetx se titlef privileġgi li kienet ilha tgawdi għal sekli shah. Id-diffikultajiet li baqgħu kienet jirrigwardaw partikolarmen l-amministrazzjoni finanzjarja, il-ġurisdizzjoni tal-Postijiet Qaddisa u l-iskejjel Kattoliċi.

Is-sena 1917 kienet kruċjali fl-istorja tal-Art Imqaddsa, għax kienet timmarka t-tmiem tal-ħakma tat-Torok Ottomani. F'dik is-sena kemm il-Patrijarkat kif ukoll il-Kustodja kienet mmexxija minn prelati li ma kellhomx id-dinjità episkopali. Camassei kien ġie eżiljat f'Nazaret mit-Torok, u l-Patrijarkat Latin kien immexxi mill-pro-vigarju Franz Fellinger. Il-Kustodja wkoll kienet immexxija mill-president kustodjali Eutimio Castellani. Is-sena ta' wara s-sitwazzjoni nbidlet radikalment bil-wasla, l-ewwel tal-Kustodju ġdid tal-Art Imqaddsa fil-

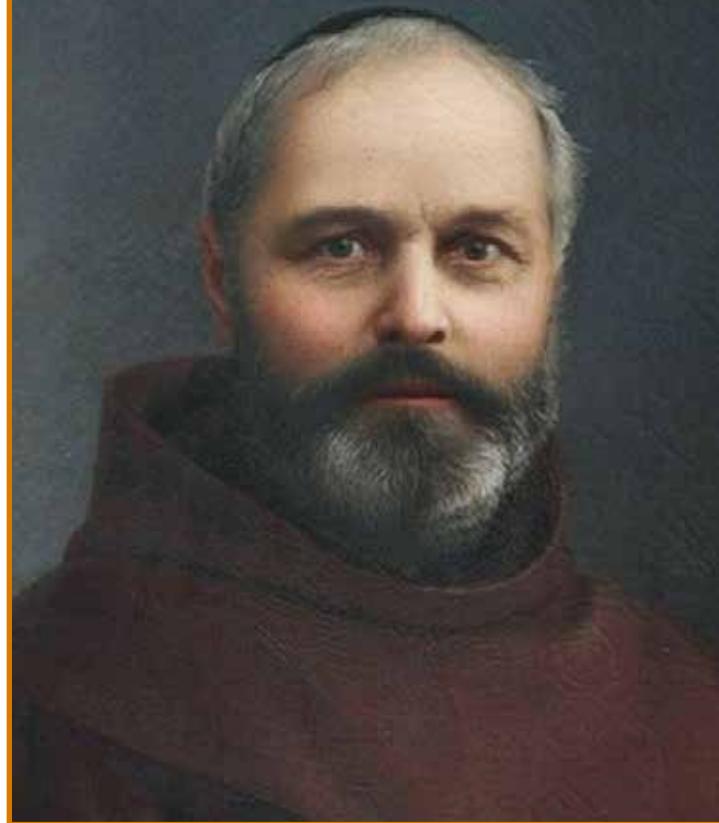
persuna ta' Patri Ferdinando Diotallevi (15 ta' Frar 1918) u mbagħad b'dik tal-isqof awżiljarju tal-Patrijarka Latin, fil-persuna ta' Luigi Barlassina (26 ta' Ottubru 1918). Fl-4 ta' Ottubru 1918 il-Breve Pontificju *Inclytum Fratrum Minororum conditorem* reġġħet ikkonfermat lill-Frangiskani tal-Art Imqaddsa l-privileġgi antiki li kellhom. Il-Patrijarka Camassei ħalla definittivament is-sede tiegħu u mar Ruma f'Mejju 1919, u fit-8 ta' Marzu 1920, b'dispjaċir kbir ta' Diotallevi, Luigi Barlassina

gie magħżul Patrijarka Latin ta' Ĝeruselemm.

Il-problemi kienet digħi bdew fi żmien Castellani u Fellinger. Fl-1917 il-Patrijarkat kien beda diversi rikorsi kontra l-Kustodja quddiem *Propaganda Fide*, billi akkużaha li kienet qed tmur 'il hemm mil-limiti tal-kompetenzi tagħha kontra l-prestiqju tal-awtorità tal-Ordinarju lokali. Fil-festi tal-Milied tal-1917 il-President Kustodjali Eutimio Castellani kien ha vantagg tal-assenza tal-Patrijarka Latin, u ppresieda fl-ingress solenni u c-ċelebrazzjoni

Franz Fellinger

tal-liturgiji fil-Bażilika tan-Natività f'Betlehem. Castellani kien ippresieda wkoll fuq l-ingress solenni fil-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu fl-ewwel Hadd tar-Randan tal-1918, "mingħajr il-kanoniċi u l-kleru tal-Patrijarkat". Fil-Milied tal-1918 iċ-ċeremonier tal-Kustodja kien ha post iċ-ċeremonier tal-Patrijarka f'Betlehem. Fl-14 ta' Ottubru 1918 il-Kustodju ġdid Ferdinand Diotallevi (1918-1924) kien iċċelebra Quddiesa pontifikali bil-kant tat-Te Deum fil-“kattidral” tal-Qabar ta' Kristu bħala ringrażżjament għall-helsien tal-Art Imqaddsa, u kien bagħat l-inviti lid-diversi awtoritatijiet

religiūzi u čivili mingħajr ma informa lill-Patrijaka Camassei, anke jekk dan kien ġie meħlus mill-eżilju tiegħu f'Nazaret. L-istess Kustodju kien ippreżenta memorandum rigward is-santwarji li x-“xiżmatiċi” (Griegi Ortodossi) kieno usurpaw matul is-sekli, quddiem il-konferenza ta' paċi f'Parigi, fuq inizjattiva tiegħu. Diotallevi kien ta' awtorizzazzjoni lill-Kardinal Inglij Francis Bourne biex jiċċelebra Quddiesa pontifikali fil-“kattidral” tal-Qabar ta' Kristu u ppreżenta quddiem il-Konslu Franċiż u quddiem l-awtoritatijiet Inglij fil-Palestina talba għal-ġħajnuna biex jissewwew xi danni tal-gwerra. Fl-

aħħarnett, il-Frangiskani kienu baqghu għaddejjin fil-bini tas-santwarji ġoddha fil-Getsemani (Bażilika tal-Agunija), Tabor (Bażilika tat-Trasfigurazzjoni) u Għajnej Karem (Knisja tal-Viżitazzjoni).

Il-Patrijarka l-ġdid, Barlassina, ma kienx bniedem li kien se joqgħod kwiet. Hu immedjatamente ipprotesta li l-Frangiskani kienu qed jippreżentaw lilhom infushom quddiem l-awtoritatijiet Inglij fil-Palestina bħala l-uniċi rappreżentanti tal-Knisja Kattolika rigward il-kwestjoni tal-Postijiet Qaddisa. Kien ukoll qed jinsisti li *Propaganda Fide* kellha tobbliga lill-Frangiskani li juffiċċaw il-Qabar ta' Kristu li jadottaw il-kalendari liturgiku tal-Patrijarkat, u mhux dak Ruman-Serafiku tal-Ordni Frangiskan.

L-uffiċċiali ta' *Propaganda Fide* eżaminaw dawn il-kwestjonijiet kollha fil-Kongregazzjoni generali tal-14 ta' Ĝunju 1920. Ir-riżultat kien rapport voluminuż ta' 246 pagħna. Hawnhekk nagħtu biss indikazzjoni fil-qosor tal-kontenut ta' dan ir-rapport.

L-ingress solenni f'Betlehem fil-Milied tal-1917

Sa mill-1847 l-ingress solenni fil-Bażilika tan-Natività f'Betlehem għall-okkażjoni tal-Milied kien

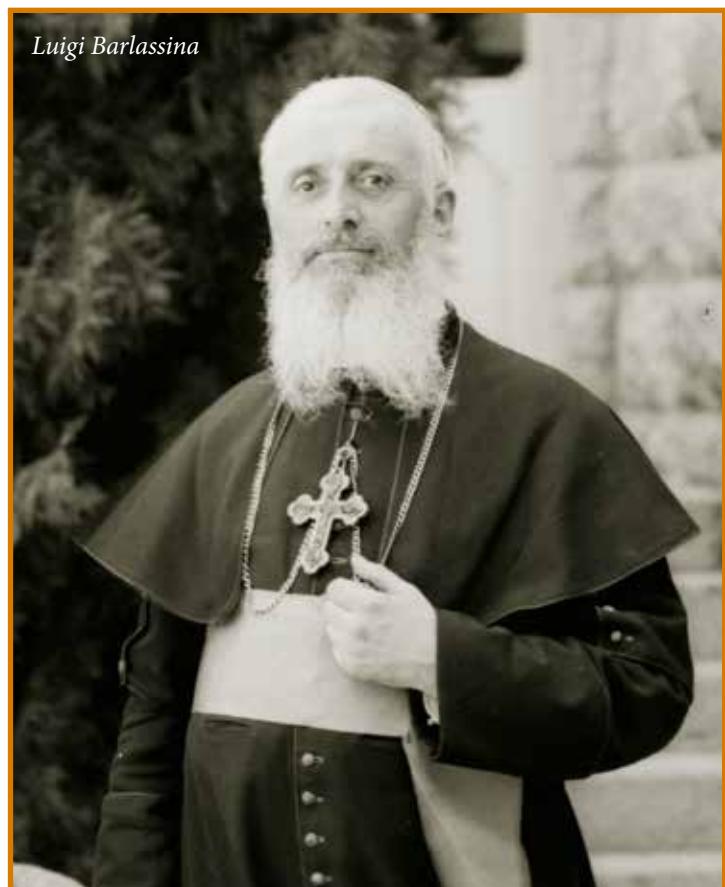
dritt esklusiv tal-Patrijarka Latin, jew tal-isqof awžiljarju tiegħu jew tal-vigarju generali. Kien biss meta dawn il-prelati kollha kien assenti li l-Kustodju nnifsu seta' jippresiedi fuq l-ingress solenni, u dan biss bl-awtorizzazzjoni tal-Patrijarka nnifsu. Fl-1917 il-prelati kollha kien assenti minn Ĝerusalem, jiġifieri l-Patrijarka Camassei (li kien eżiljat f'Nazaret), l-isqof awžiljarju tiegħu Luigi Piccardo (li miet f'Damasku) u l-Kustodju tal-Art Imqaddsa, minħabba *sede vacante* li kienet twalet għal aktar minn sentejn u nofs. Kien Eutimio Castellani, il-President Kustodjali, li kien qiesu bħala dritt tiegħu li jippresiedi l-ingress solenni, kuntrarjament għax-xewqa ta' Fellinger, li kien iqis lilu nnifsu bħala dak li kellej jirrapreżenta l-Patrijarka.

Meta l-Ġeneral Edmund Allenby kien dieħel Ĝerusalem, fil-11 ta' Dicembru 1917, Castellani kien talab lill-ministru general tal-Frangiskani, Serafino Cimino (1915-1921) biex jakkwistalu minn *Propaganda Fide* l-fakultà li jiċċelebra l-liturgiji pontifikali f'Betlehem. Kien digħi ntalab li jagħmel hekk f'okkażjonijiet oħrajn minn Camassei u kien ukoll qed jippjana li jippresiedi l-ingressi solenni tar-Randau, biex ma jagħtix lill-Griegi okkażjoni biex jakkwistaw drittijiet godda fuq il-Latini.

Min-naħha tiegħu Fellinger kien ġie mħeggeg biex jieqaf lil Castellani, partikolament mill-kanoniċi tal-Patrijarkat, li kienu jqisu lilhom infushom bħala kanoniċi tal-Qabar ta' Kristu, u li ma ridux jaċċettaw li jakkumpanjaw prelat Frangiskan. Fellinger, bħala "Prelat Domestiku tal-Qdusija Tiegħu" kien iqis lilu nnifsu fil-grad ta' isqof awžiljarju. Bħala pro-vigarju tal-Patrijarka hu kelle l-istess poteri tal-Patrijarka fil-ħwejjeg kollha spiritwali u temporali tad-djočesi ta' Ĝerusalem. Castellani, min-naha tiegħu, insista li hu kellel-fakultajiet u d-dmirijiet

kollha tal-Kustodju tal-Art Imqaddsa, billi l-Kustodja kienet *sede vacante*. Ghalkemm hu ammetta li ma kellux il-fakultà li juża paramenti pontifikali, hu xorta waħda kien is-superjur leġittimu tal-Frangiskani fl-Art Imqaddsa, li kien uffiċċjalment inkarigati mill-kustodja tal-Postijiet Qaddisa mill-Knisja Kattolika.

Quddiem din ir-rezistenza iebsa Fellinger mejjel rasu u Castellano mexxa c-ċelebrazzjonijiet pontifikali f'Betlehem. Kien biss fl-1889, 1890 u 1901 li l-Kustodju kien irċieva l-permess mill-Patrijarka nnifsu biex jippresiedi

Luigi Barlassina

dawn iċ-ċelebrazzjonijiet. Fellinger qies din il-mossa ta' Castellani bħala sfida serja lejn id-drittijiet tal-Patrijarkat u ppreżenta protesta formal i-quddiem *Propaganda Fide*. Meta Camassei ntalab jagħti l-opinjoni tiegħu, hu wiegħeb li d-dritt tal-ingress solenni f'Betlehem kien jappartjeni lill-Patrijarka Latin jew lill-isqof awžiljarju tiegħu, u billi t-tnejn li huma kien assenti, suppost li kellu jkun il-pro-vigarju ġenerali Fellinger li kellu jippresiedi ċ-ċelebrazzjonijiet. Meta Diotallevi dahal fix-xena hu żamm ma' Castellani, u insista li l-President Kustodjali kien il-veru superjur tal-Kustodja, bid-

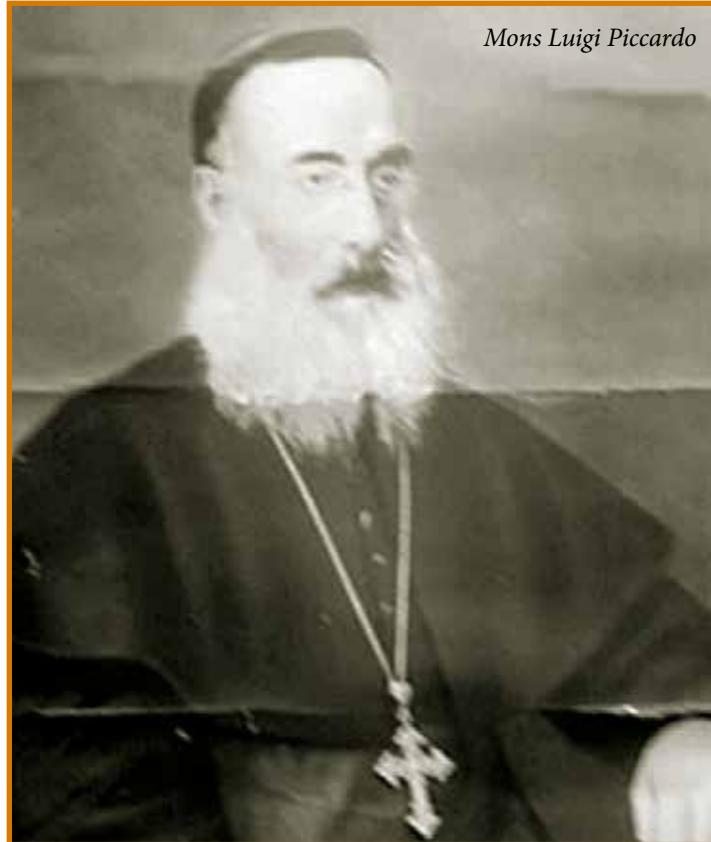
drittijiet u d-dmirijiet kollha tal-ufficċju tiegħu, ħlief dak tal-użu tal-paramenti pontifikali. Diotallevi fakkar ukoll lil *Propaganda Fide* li, għar-Randan tal-1918, meta ma kienx hemm ċertezza jekk il-vigarju u delegat apostoliku fl-Eğġitu, Aurelio Briante, setax jippresiedi fl-ingress solenni fil-Qabar ta' Kristu, il-Kardinal Gasparri, Segretarju tal-Istat, kien awtorizza lil Castellani biex imexxi hu l-ingress fil-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu.

L-ingress solenni fil-Qabar ta' Kristu fl-ewwel Hadd tar-Randan

(16 ta' Frar 1918)

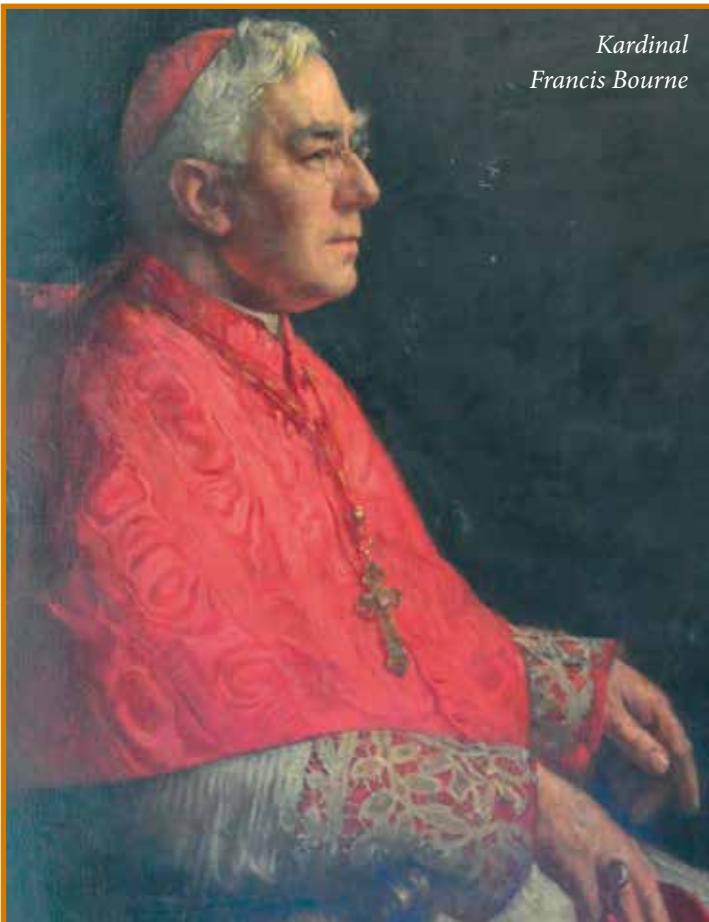
Billi l-Patrijarka Camassei ma setax jirritorna

Mons Luigi Piccardo

Ġerusalemm għar-Randan tal-1918, Fellinger talab il-preżenza ta' isqof Latin biex ikun jista' jippresiedi ċ-ċelebrazzjonijiet tar-Randan u jbierek iż-żjut imqaddsa fil-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu. Is-Santa Sede ġat-tarbiex minn il-Bażilika u kien kien kustodju tal-Art Imqaddsa u għalda qstant kien patri Franġiskan, qatt ma wasal minhabba li saħħtu ma hallitux. Sadanittant Ferdinando Diotallevi kien għadda minn Lixandra u Itaq'a ma' Briante meta kien fi triqtu lejn Ġerusalemm bħala Kustodju ġdid, u hekk Briante haseb li l-Kustodju l-ġdid seta' eventwalment jippresiedi fiċ-ċelebrazzjonijiet. Għalkemm Diotallevi wasal Ġerusalemm fil-15 ta' Frar, mingħajr hadd ma kien jaf xejn, Castellani baqa' għaddej u ppresieda hu l-ingress solenni tal-ewwel Hadd tar-Randan, u dan bil-kunsens u l-għarfiex ta' Diotallevi. Din il-mossa mill-ġdid xegħlet l-oppożizzjoni ta' Fellinger u tal-kanoniċi tal-Patrijarkat.

Diotallevi ddefenda lil Castellani billi qal li, għalkemm il-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu kienet meqjusa bhala l-knisja kattidrali tal-Patrijarka Latin (fattur li kien rikonoxxut

Kardinal
Francis Bourne

ukoll mill-Patrijarki Grieg u Armen Ortodoss), fil-fatt kienu l-Frangiskani li kienu juffiċċaw dan is-Santwarju u l-veri kanoniċi fil-Bażilika kienu d-Diskreti (Kunsillieri) tal-Art Imqaddsa. Il-kanoniċi tal-Patrijarkat kienu kanoniċi tal-kon-kattedral tal-Isem Imqaddes ta' Ĝesù, u fil-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu huma kienu biss "kanoniċi onorarji". Diotallevi spjega wkoll ghaliex ma kienx hu personalment li mexxa l-ingress solenni fl-ewwel Hadd tar-Randan. Billi kien Kustodju ġdid, hu kelli d-dritt li jagħmel l-ewwel ingress solenni tiegħu fil-

Bażilika tal-Qabar ta' Kristu, u għaldaqstant ma setax jagħmel l-ingress solenni tar-Randan qabel ma jieħu pussess tal-uffiċċju tiegħu, ghaliex inkella l-Griegi kienu jibdew iqisu li dan id-dritt ta' ingress solenni kien issa ntilef min-naħha tal-Kustodju. Din kienet ir-raġuni ghaliex hu kien iddelega lil Castellani biex jagħmel l-ingress solenni.

Il-Quddiesa pontifikali tal-Kardinal Bourne fil-Qabar ta' Kristu (23 ta' Jannar 1919)

Meta Barlassina kien għadu isqof awżiżlarju ta'

Ġerusalemm, hu pprotesta quddiem *Propaganda Fide* kontra l-Kustodju Diotallevi, għax dan kien arbitrarjament iċċelebra Quddiesa pontifikali ta' ringrażżjament għall-hēsien tal-Postijiet Qaddisa (14 ta' Ottubru 1918) u għax kien ta permess għall-ingress solenni tal-Kardinal Filippo Giustini fil-Qabar ta' Kristu. Min-naha tiegħu Diotallevi insista li hu kien informa lill-Patrijarka Latin b'dan l-ingress solenni. Barlassina, li kien liturġista, insista mal-Patrijarka Camassei li hu ma kellux jikkonċed i-l-użu tat-tron u tal-baklu lill-Kardinal Giustini. Barlassina kien hassu żgur fl-argumenti tiegħu, ghaliex hu kien arcipriet tal-Bażilika ta' San Giovanni in Laterano. Fit-23 ta' Jannar 1919 il-Kardinal Francis Bourne, Arċisqof ta' Westminster, kien għamel ingress solenni u cċelebra Quddiesa pontifikali fil-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu. Min-naha tal-Kustodja dan il-ġest kelli l-iskop li juri li l-Frangiskani kien jaċċettaw l-istat ġdid tal-affarijiet političi fl-Art Imqaddsa, bil-Mandat Britanniku fuq il-Palestina, kif ukoll biex titnaqqas l-influwenza ta' Franzia bħala protettriċi tal-Postijiet Qaddisa. Dan kollu kompla saħħan it-tensionijiet mal-Patrijarkat Latin, li kien favur Franzia fl-attitudni tiegħu lejn il-politika. Fit-tweġibet tiegħu għall-protesti ta'

Kardinal Gasparri

Barlassina, Diotallevi wiegeb billi qal li t-twaqqif mill-ġdid tal-Patrijarkat ma neżżax lill-Franġiskani mid-drittijiet u l-privileġgi antiki li kienu jgawdu bħala l-proprietarji leġittimi tal-Postijiet Qaddisa f'isem il-Papa, u għaldaqstant huma setgħu jistiednu lil min iridu huma biex imexxu l-liturgiji solenni fil-Bažilika tal-Qabar ta' Kristu, sakemm dawn ma kinux dritt uniku tal-Patrijarka jew tal-Kustodju. Diotallevi wkoll ikkjarifika ma' *Propaganda Fide* li l-Patrijarka Valerga kien bena l-kon-kattedral tal-Isem Imqaddes fil-kumpless tal-Patrijarkat Latin, preċiżament sabiex il-Patrijarka jkollu l-Knisja

tiegħu biex fiha jkun jiġi ja' jezerċita l-ministeru tiegħu b'libertà sħiha. B'dan il-mod hu wera li kienet l-intenzjonji tiegħu li jikkonserva l-Bažilika tal-Qabar ta' Kristu bit-titlu ta' Kattidral onorifiku, fejn il-Patrijarka seta' jmexxi c-ċelebrazzjonijiet pontifikali li kienu dritta tiegħu skont il-liġi. Fl-okkażjonijiet l-oħra jnoll kollha kien il-Kustodju li kien jiddeċiedi dwar min kellu jiċċelebra fil-Qabar ta' Kristu, u kull kardinal jew isqof li kien jiċċelebra kien assistit mir-religiūzi Franġiskani li kienu juffiċċaw is-Santwarju u mhux mill-kanoniċi tal-Patrijarkat.

Il-kwestjoni tas-Santwarji

Is-sitwazzjoni fluwida tal-ewwel nofs seklu tal-eżistenza tal-Patrijarkat Latin ta' Ġeruselemm, imwaqqaf mill-ġdid, wasslet lil *Propaganda Fide* u lis-Segretarjat tal-Istat biex jittrattaw il-kwestjoni tal-Postijiet Qaddisa kemm mal-Kustodja kif ukoll mal-Patrijarkat. Dawn id-dikasteri kellhom iżommu korrispondenza l-aktar mal-Patrijarkat specjalment fi żmien il-Patrijarki Giuseppe Valerga (1847-1872) u Vincenzo Bracco (1873-1889), u mal-Franġiskani minn żmien Ludovico Piavi (28 ta' Awissu 1889) sal-Ewwel Gwerra Dinjija.

Fl-4 ta' Ottubru 1918, matul iċ-ċelebrazzjonijiet tas-7 centenarju tal-Kustodja tal-Art Imqaddsa, il-Papa kien ippubblika l-Breve *Inclytum Fratrum Minorum conditorem (Acta Apostolicae Sedis, Romae 1918, 437-439)*, li fi rega' ikkonferma d-drittijiet antiki li kienu jgawdu l-Franġiskani fil-Postijiet Qaddisa. Barlassina kien jaf b'dan il-Breve, u kien konxju li l-fatt li ġie ppubblikat ftit xhur wara li reġġiġu xegħlu l-problemi bejn il-Patrijarkat u l-Kustodja, fi żmien meta Camassei kien għadu fl-eżiġju f'Nazaret, kien ifisser it-tnaqqis tad-drittijiet li kienu ġew akkwistati mill-Patrijarkat Latin f'relazzjoni mal-Kustodja. B'hekk Barlassina għamel diversi

rikorsi lis-Santa Sede u, fost affarijiet oħrajn, afferma li l-awtorità tal-Patrijarka fuq il-Postijiet Qaddisa kienet ġiet rikonoxxuta mis-Santa Sede; li kull kwestjoni kellha tigi studjata flimkien bejn il-Patrijarka u l-Kustodju, imma li kelly jkun il-Patrijarka li kelly jippreżenta kolloks lis-Segretarjat tal-Istat u lil *Propaganda Fide*; li l-konsli onorarji kellhom jagħmlu riferiment ukoll lill-Patrijarka; li l-Patrijarka kelly d-dritt li japprova kull bini ġdid jew restawri fil-Postijiet Qaddisa. Barlassina

kien kontra l-użu tal-kelma “pussess” tal-Postijiet Qaddisa min-naħa tal-Frangiskani. Kien jinsisti li, fid-dokumentazzjoni li kienet ġiet indirizzata lill-Ordni Frangiskan, is-Santa Sede kienet titkellem mid-dmir li l-Frangiskani kellhom “jassistu”, “jieħdu hsieb” u jkunu “kustodji” tal-Postijiet Qaddisa. Barlassina kkonkluda li ma kienx possibbli li żewġ awtoritajiet ta’ kalibru ugwali ježistu fl-istess post, u li l-gurisdizzjoni tal-Kustodju kienet għaldaqstant limitata

għall-membri religjuži tal-Ordni tiegħu, u li l-Kustodju kelly jħalli f’idejn il-Patrijarka biex jitratraw mal-awtoritajiet ekkleżjastici u ċivili rigward kwestjonijiet li kellhom x’jaqsmu mal-Postijiet Qaddisa.

Min-naħha tagħħom il-Frangiskani wieġbu billi qalu li l-status tal-Kustodja tal-Art Imqaddsa kienet dik ta’ provinċja religjuža eżenti li kellha d-dmir specjalji li tieħu f’idejha l-kustodja tal-Postijiet Qaddisa, u li l-Patrijiet Minuri kellhom id-dritt li jkunu *kustodji*, u li għalhekk *jiggvernaw* u *jmexxu* l-missjoni tagħħom fl-Art Imqaddsa skont l-intenzjonijiet tal-Papier meta kienu fdaw f’idejhom din il-fakultà.

*Kardinal
Filippo
Giustini*

uffiċjali tal-Knisja Kattolika fil-kwestjoni tal-Postijiet Qaddisa.

L-iskejjel tal-Kustodja

Il-Breve *Romani pontifices* tat-18 ta' Awissu 1846 kien ta istruzzjonijiet lill-Kustodju biex jieħu kura tal-iskejjel tal-Kustodja u jwaqqaf skejjel ġodda tat-Terra Santa u anke jistieden għalliema esperti reliġużi mill-Ewropa. *Propaganda Fide* kienet halliet f'idejn il-kappillani d-dmir li jieħdu ħsieb tal-iskejjel, billi huma kienu midħla tal-ilsien Għarbi. Id-digriet *Licet* tad-9 ta' Settembru 1851 kien iqis lill-Patrijarka Latin bħala dak li kellel “l-awtorità ta’ Ordinarju” fuq l-iskejjel Kattoliċi fil-Palestina u f'Čipru.

Min-naħha tiegħu l-Patrijarka Latin ipprotesta li ħafna religjuži li kienu jgħallmu fl-iskejjel tat-Terra Santa ma kinux jafu l-Għarbi, u li hu kellel jkollu l-awtorità li japprova l-ghalliema li kienu jaħdmu f'dawn l-iskejjel. Min-naħha tagħhom il-Frangiskani kienu jridu li jkun il-Kustodju li japprova l-ghalliema fl-iskejjel tal-Kustodja u li l-kappillani jkollhom f'idejhom il-kura ġenerali tal-iskejjel. Diotallevi qabel li kellel jikkollabora mal-Patrijarkat, imma mhux għad-detriment tat-tradizzjoni u l-esperjenza twila tal-Frangiskani. Fuq kolloq qal li l-insara fl-Art Imqaddsa ma kinux jitkellmu biss l-Għarbi, imma ilsna oħrajn ukoll, għax kienu membri ta’ diversi Knejjes Kristjani.

L-amministrazzjoni finanazjarja tad-djoċesi Patrijarkali

Kif wieħed jista' jistenna, il-kwestjonijiet finanzjarji kienu kawża ta' diviżjonijiet profondi bejn il-Kustodja u l-Patrijarkat. *Propaganda Fide* kienet talbet lill-Kustodja fl-1893-1894 biex tgħaddi 75 elf Franki lill-Patrijarkat, 50 elf mill-kaxxa tal-Kustodja u 25 elf mis-Soċjetà ta' Cologna favur il-Postijiet Qaddisa. Il-Kustodja kienet żammet fedeltà għal dan l-impenn sa ma faqqgħet l-ewwel Gwerra Dinjija. Il-Patrijarkat, min-naħha tiegħu, kien insista li l-Kustodja kellha thallas dawn il-flus bil-valur ta’ “Franki tad-deheb”. Diotallevi kkalkula li din it-talba kienet tfisser

L-Anastasis Knisja tas-Santu Sepulkru

li l-Kustodja kienet tispiċċa jkollha tagħti 130 elf Franki lill-Patrijarkat, u hi ma kinetx fi stat li tagħti din is-somma kbira ta' flus fil-kriżi ekonomika li l-Kustodja sabet ruħha fiha fi tmiem l-ewwel Gwerra Dinija. Min-naħa tiegħu Barlassina kompla jinsisti li l-Kustodja kellha thallas l-ammont li kienet għadha ma ġallsitx bi Franki tad-deheb.

Quddiem Propaganda Fide Barlassina akkuża lil Diotallevi li kien qed iħallat l-offerti pro Terra Sancta (għall-Postijiet Qaddisa) ma' dawk pro Custodia Terrae Sanctae (għall-provinċja Franġiskana tal-Art Imqaddsa), li kienet tinkludi 477 patri li kienu jaħdmu f'57 kunvent fil-Palestina, Ċipru, Egħittu, Feniċja, Sirja, Armenja, Anatolja u Kostantinopli. Diotallevi wieġeb biex jiddefendi lill-Franġiskani. Hu qal li l-Kustodja kienet tirċievi donazzjonijiet mill-ġabba tal-Ġimħa l-Kbira fid-djoċesijiet kollha, imma li kienet ukoll tirċievi donazzjonijiet oħra rajn permezz tas-sagħrifċċi u l-hidma iebsa tal-Kummissarji Franġiskani tal-Art Imqaddsa mxerrdin mad-dinja. Il-ġabba kienet bil-ħniena biżżejjed għaż-żamma tas-Santwarji, u kienet twassal għal biss 20 fil-mija tas-somma shiha li l-Franġiskani kellhom bżonn biex iżommu l-missjoni. Il-Kustodja kellha 17-il parroċċa fil-vigarjat

apostoliku tas-Sirja, barra mit-territorju tal-Palestina, kif ukoll 15-il parroċċa oħra fil-vigarjat apostoliku tal-Egħittu. Minn total ta' 17-il elf Kristjan li kienu jaqgħu taħt il-ġurisdizzjoni tal-Patrijarka Latin ta' Ĝerusemm, il-Kustodja kienet responsabbli għall-kura pastorali u materjali ta' 14-il elf Kristjan fil-parroċċi li kienet tmexxi f'Ġerusemm, Betleħem u Nazaret. Il-Patrijarka Latin kien jircievi dħul ġeneruż biex jieħu hsieb ta' biss 3 elef Kristjan u tas-seminarju li fihi kien hemm bil-ħniena 10 seminaristi.

Diotallevi wkoll ipprotesta li d-ħdul mill-Kavallieri tas-Santu Sepulkru, bl-Istruzzjoni *Sanctissimus Dominus* tal-10 ta' Dicembru 1847, issa kien qed jghaddi direttament f'idejn il-Patrijarkat Latin. Il-Patrijarka mhux biss qatt ma għadda lill-Kustodja l-ħlas li kellu jagħtiha talli tiprovvdi t-titli onorifici lill-Kavallieri tas-Santu Sepulkru, imma kellu wkoll il-wiċċi tost li jinsisti li l-Kustodja kellha thallas hi għat-titli onorifici li kienet tagħti lill-benefatturi distinti tagħha.

Il-privileġgi tal-Kustodja tal-Art Imqaddsa u l-użu tal-kalenderju djoċesan fil-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu

Barlassina kien iqisha bhala użanza li ghaddha żmienha dik li l-festi fil-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu

jigu cċelebrati skont il-kalenderju Ruman-Serafiku, jew Franġiskan. Digħi fl-1920, meta kien għadu amministratur apostoliku, kien talab lill-Franġiskani biex jaqilbu għall-użu tal-kalenderju djoċesan tal-Patrijarkat. Hu kien jibbaża l-argumenti tiegħu fuq reskrirt tal-1870 mill-Kongregazzjoni tar-Riti, li kien jgħid li "fil-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu, kulhadd hu obbligat li jsegwi l-Kalenderju tal-Patrijarkat." Barlassina kien jargumenta li, anke jekk il-Franġiskani kieni juffiċċaw il-Bażilika, din kienet il-Knisja Kattidrali tal-Patrijarkat, u mhux knisja tal-Ordni tal-Patrijet Minuri.

Diotallevi kien jinsab f'Ruma u talab lill-President Kustodjali, Aurelio Marotta, biex iwieġeb lil Barlassina. Marotta qallu li r-reskrirt qatt ma kien ġie implimentat u lanqas biss kien ġie trasmess lill-Kustodja. Fuq kolloks "il-Franġiskani kien l-kleru li kieni juffiċċaw il-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu, li anke meta saret Kattidral, qatt ma waqfet li tkun Knisja konventwali Franġiskani, kif kienet ilha għal aktar minn 500 sena."

Kien jidher li l-fjammi tal-inkwiet kien qed jitqabbd mill-Kancillier tal-Patrijarkat, Filippo Talvacchia. Sadanittant Diotallevi għamel ricerka fl-Arkivju tal-Kurja Ĝeneralizja tal-Ordni

Franġiskan f'Ruma. Hu sab dokumenti li kienu jippruvaw il-fatt li għal seba' sekli shah il-Franġiskani fl-Art Imqaddsa kienu dejjem segwew il-Kalendarju proprju tal-Kustodja. Il-Patrijarka Valerga nnifsu, li kien wera tant oppożizzjoni lill-Kustodja, qatt ma kien qajjem pretensjoni bhal din. Fil-każ ta' abbasiji Benedittini famuži, bħal dik ta' Monte Cassino, l-isqof djočesan qatt ma kien talab lill-monaċi biex jadottaw il-kalendarju djočesan fil-liturgiji tagħhom. Diotallevi fakkil lil Barlassina li, fl-ittra apostolika *Nulla celebrior*, meta rega' twaqqaf il-Patrijarkat Latin, il-Papa Piju IX kien ta l-knisja tal-Qabar ta' Kristu lill-Patrijarka bhala Kattidral *ad honorem*. Il-Patrijarka, fil-fatt, kien raramment jiċċelebra fil-

Bażilika ħlief fl-okkażjonijiet solenni tar-Randan u tal-Ġimġha Mqaddsa, u kien ġie mogħti d-dritt li juffiċċa normalment l-ewwel fil-knisja parrokkjali ta' San Salvatur u aktar tard fil-konkattidral ġdid li kien bena, iddedikat lill-Isem Imqaddes ta' Ĝesù.

Barlassina pprotesta li kienet haġa li ma titwemminx li l-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu, l-ewwel santwarju tad-dinja, kellha tappartjeni biss lil xi Ordni reliġjuż jew li tkun ristretta lil xi nazzjon partikulari.

Id-deċiſjonijiet ta' Propaganda Fide

Il-kardinal Michele Lega ppreżenta twiegiba għal dawn il-problemi kollha fl-14 ta' Ĝunju 1920. Hu qal li għal bosta snin id-drittijiet

u dmirijiet reċiproċi tal-Kustodja u tal-Patrijarkat kienu għadhom ma ġewx definiti b'mod ċar. Hu beda billi jgħid li l-Patrijarkat Latin kellu bżonn isħaħħa il-preżenza tiegħu u l-formazzjoni tal-kleru, kif ukoll l-istituzzjonijiet edukattivi tiegħu, l-aktar fit-Transgordanja, u faħħar lil Barlassina għall-attività u ġeġġa tiegħu, li kienu magħrufin sewwa fil-Kongregazzjoni *Propaganda Fide*. Ir-reliġjużi Franġiskani kellhom bżonn ikabbru l-żeġġa apostolika tagħhom u ma jibqgħux marbutin ma' interassi nazzjonalisti, u kellhom jikkoperaw mal-Patrijarkat għall-ġid tal-erwieħ.

Il-Kongregazzjoni generali tal-14 ta' Ĝunju 1920 ippreżentat dawn

Bażilika tal-Ġetsemani

is-soluzzjonijiet għal seba' problemi ewlenin li kienu ġħadhom jeżistu bejn il-Patrijarkat Latin u l-Kustodja tal-Art Imqaddsa.

1. Il-Papa kellu jiġura li, kemm il-Patrijarkat Latin kif ukoll il-Kustodja kellhom jaġħmlu riferiment dirett għal *Propaganda Fide* kull meta jinqalghu kwestjonijiet ta' interess jew tensjoni reċiproka.

2. Il-Kustodja tal-Art Imqaddsa kellha ssir aktar internazzjonali, biex hekk twieġeb ghall-bżonnijiet dejjem jinbidlu taż-żminijiet. Il-ministru general ġie mitlub li jordna li fid-Diskretorju tal-Kustodja jiġi elett ukoll patri "Ingliz" jew "Amerikan".

3. Il-Patrijarka Latin kellu d-dritt li jissorvelja l-Postijiet Qaddisa bħala "patrimonju tal-Knisja universali", irrispettivament mill-familja religjuża li f'id-ejha kienet imħollija l-kura tagħhom. Il-Kustodja ma setgħetx tibni jew tirrestawra Santwarji mingħajr il-kunsens tal-Patrijarka. Min-naħha tiegħu, iżda, l-Patrijarka ma setax jaġixxi fuq il-kwestjoni tal-Postijiet Qaddisa mingħajr ma qabel jikkonsulta mal-Kustodju tal-Art Imqaddsa.

4. Il-Franġiskani kellhom jaċċettaw il-principju li l-Ordinarju (isqof) tad-djoċesi kellu d-dritt li jissorvelja l-iskejjel Kattoliċi, li jagħmel il-viżta fihom, u li jipprovdi għall-formazzjoni morali u religjuża tal-ġħalliema.

5. Rigward il-finanzi, l-Kustodja kienet obbligata li thallas lill-

Patrijarkat is-somma annwali ta' 75 elf Franki tad-deheb. Il-Kustodju ma setax iqassam titli onorifici tal-membri tal-Ordni tas-Santu Sepulkru lill-benefatturi tal-Postijiet Qaddisa, u l-Patrijarka ma kienx obbligat li jiddeposita l-offerti għal dawn it-titli onorifici fil-kaxxa tal-Kustodja. Il-Patrijarka kellu d-dritt li jitlob taxxa favur is-seminarju mill-istituti reliġjuži kollha preżenti fil-Palestina.

6. Il-kardinali ċaħdu t-talba ta' Barlassina li l-Franġiskani fil-Qabar ta' Kristu kellhom jadottaw il-kalendaru liturġiku tal-Patrijarkat. Kull meta l-Patrijarka jew l-isqof awżejjarju tiegħu kienu jkunu assenti għall-ingress solenni tal-Milied f'Betleħem, id-dritt kellu jaqa' fuq il-Kustodju tal-Art Imqaddsa jew il-vigarju tiegħu. Il-lista ta' qassisin li kellhom jiċċelebraw il-Quddiesa fil-Grotta tan-Natività kellha titfassal mill-Kustodju bi qbil mal-Patrijarka.

7. Il-Patrijarka kellu jara li jseħħ l-agġornament tal-formazzjoni religjuża u kulturali fid-djoċesi tiegħu, b'mod partikulari biex jaffaċċja l-influwenza tal-Protestanti fost il-Kattoliċi. Għal din ir-raġuni kien importanti li jippromwovi l-istudju tal-Ingliz u l-Għarbi fl-iskejjel Kattoliċi.

Ir-risposta għall-Patrijarkat ġiet ikkomunikata mill-Kardinal van Rossum, li kkonkluda li dan il-ftehim kellu jīġib "tishħiħ tal-ispirtu ta' paċi u qbil bejn il-Kustodja u l-Patrijarkat."